

Oponentský posudek na disertační práci

Název práce : Ekonomické souvislosti formování výrobní vertikály mléka v soudobém agrobyznysu

Autor: Ing. Petr Novák

Oponent : Doc. Ing. Ivana Boháčková, CSc., katedra zemědělské ekonomiky
Provozně ekonomická fakulta, ČZU v Praze

Oponentský posudek je orientován na tyto základní okruhy:

- 1) význam zvoleného tématu disertační práce
- 2) struktura disertační práce
- 3) věcná – odborná stránka disertační práce
- 4) formální stránka disertační práce

Význam zvoleného tématu

Předkládaná práce se zaměřuje na téma, které je významné nejen svou aktuálností, ale není zanedbatelné i v budoucích obdobích. Jedná se o ekonomický vztah mezi jednotlivými články vertikály : výrobci-zpracovatelé-obchod-koneční spotřebitelé. Tento vztah do značné míry determinuje ekonomické postavení všech podnikatelských subjektů ve vertikále, zemědělských producentů zejména. Tyto aspekty analyzuje autor na příkladu vertikály mléko, resp. mléčné výrobky, komodity, která patří mezi nejvýznamnější a nejsledovanější, a to na domácích i zahraničních trzích. Relevantní je v této souvislosti tržní pozice českých producentů mléka ve vztahu ke zpracovatelům. Tomuto problému je věnována ze strany autora náležitá pozornost.

Struktura disertační práce

Téma je rozpracováno na 147 stranách (bez příloh). Teoreticko metodologická část představuje v tomto rozsahu cca 59%. V případě některých podkapitol bylo možné jejich dimenzi zúžit, protože ve vlastní analytické části na ně není kladen zvláštní důraz (příkladem je podkapitola 3.4.1. „Rozlišení jedinečnosti aktiv“). Naopak bylo možné prohloubit relevantní podkapitoly vztahující se přímo ke změnám na trzích agrobyznysu.

Věcná-odborná stránka disertační práce

Je možné konstatovat, že autor při zpracování tématu prokázal dobrou orientaci v problematice, a to jak při aplikaci teoreticko-metodologických přístupů, tak z hlediska znalosti praktické stránky. Závěry se opírají jednak o převzatá data, ale i o data zpracovaná autorem. V této souvislosti bych ocenila zejména analýzy cenových hladin a cenovou transmisii v komoditní vertikále.

Provedená analýza vyvolává i další otázky, které je možné v souvislosti s tématem položit. V rámci obhajoby bych považovala za vhodné odpovědět na některé z nich:

- 1) V podkapitole 6.3.1. „vývoj světové produkce“ autor uvádí produkci mléka v hlavních producentských centrech, včetně nákladovosti a cenových hladin. V této souvislosti lze vidět „nástup“ zemí jižní, jihovýchodní a střední Asie. Jakým způsobem se tato skutečnost projeví v budoucnosti na světových trzích, zejména ve vztahu k producentům EU a USA s daleko vyšší nákladovostí a tedy i cenovými hladinami. Jaké změny lze v této souvislosti očekávat v liberalizačních (či naopak ochranných) tendencích.

- 2) Trh s mlékem patří v současnosti podmínkách EU k silně regulovaným trhům. Vstup České republiky do evropských struktur a převzetí Společné zemědělské politiky měl nezanedbatelný dopad na české producenty, i když ještě před vstupem došlo k postupnému sbližování i nástrojů agrární politiky. Podle názoru autora, jsou současná opatření agrárně politických přístupů k trhu s mlékem pro budoucnost udržitelná, či nikoliv a z jakých důvodů.
- 3) Na str.110 uvádí autor, že na snížení poptávky zpracovatelů (od 2003) měl vliv zahraniční obchod – vývoz především do SRN a Rakouska a dovoz zejména z Polska a Slovenska. Na straně vývozu do uvedených zemí je často diskutována cenová diskriminace českých producentů vůči producentům domácím. Mohl by autor tento stav potvrdit (nebo vyvrátit) na relevantních datech, a jaká je role v tomto smyslu koruny vůči euru.
- 4) Na str.124 – výsledky zkoumané cenové transmise v komoditní vertikále mléko vedou autora k závěru, že mlékárenský průmysl je limitován (cenově i v dodávkách) jak producenty, tak odběrateli (obchodem). S tímto závěrem lze, na základě autorem uvedených výpočtů, souhlasit. V těchto výpočtech byla použita celorepubliková data (viz zdroj: vlastní výpočet na základě Situačních a výhledových zpráv 2006,2002,2001,1997). Na straně 83 si autor stanoví hypotézu III. vztahující se k tržní síle zpracovatelů na regionální úrovni („v daném regionu“). Lze tedy podle autora jeho celorepublikové výsledky pokládat za standardní ve všech regionech ČR (např. na úrovni NUTS III – kraje) nebo lze předpokládat, že výsledky v krajích mohou být odlišné.
- 5) Autor si rovněž všímá role odbytových družstev, která i přes výraznou podporu ze strany státu neplní v podstatě svoji roli, kvůli které by měla být zřizována. Co je, podle autora, příčinou tohoto stavu, a je možné očekávat nějaký pozitivní „posun“ v jejich činnosti nebo nikoliv.

Formální stránka disertační práce

Po stránce formální splňuje předkládaná disertace požadavky kladené na práce tohoto typu. Text je psán jasně a srozumitelně. Autor nemá problémy s odbornou terminologií. Práce je přehledně a hlavně účelně členěna do kapitol a podkapitol odpovídajícím způsobem, textová část je vhodně doplněna grafy, mapkami a schémata. Lze sice najít některé drobné nedostatky, jako např. text na straně 94 odkazuje na obrázek 5-5, který je ve skutečnosti 6-5, to samé se opakuje na str.99 (obrázek 5-8 je skutečným obrázkem 6-8). Občas „chybí“ kousek věty (příkladem je str.90, první odstavec, věta „Je podmíněno...“). Tyto nepřesnosti vznikly pravděpodobně v důsledku technického zpracování a nijak formální stránku práce nesnižují.

Závěr:

Předkládanou disertační práci Ing. Petra Nováka považuji za zdařilou jak po stránce věcné, tak z hlediska formálních náležitostí. Autor v ní prokázal schopnost analytického myšlení i schopnost syntézy dílčích poznatků. Doporučuji ji k obhajobě (v jejímž rámci doporučuji zodpovězení položených otázek) a v případě jejího úspěšného ukončení udělení titulu PhD.

Praha 25.září 2007

Doc. Ing. Ivana Boháčková, CSc.
Katedra zemědělské ekonomiky, PEF, ČZU v Praze

